

Пролог

Побро и ја смо деца са села. Игром случаја постали смо светски путници. Нико у нашем селу није могао ни сањати да ћемо ми постати оно што смо постали током свих година које су биле за нама.

Сећам се када смо се први пут појавили у нашем селу у свечаним униформама и прошли свим оним сокацима којим смо се играли још као дерани, упијајући све оне успомене које су се задржале у нашим срцима свих тих година. Наравно, могли смо да дођемо и у цивилној одећи, али ми смо се одлучили за униформу. Познато је да је код нас униформа била нешто као и мантија и да је свака особа која је носила униформу била на добром гласу у нашем селу, али ми је нисмо због тога обукли када смо се после четири месеца појавили у селу. Обукли смо је јер смо хтели да сви виде како нам те, за њих потпуно непознате и до сада, вероватно у читавом овом делу Србије невиђене униформе, стоје. Видевши лица наших комшија, који нас на први мах нису ни препознали, знали смо да смо урадили праву ствар. Гордост.

Када сам се појавио на капији, мати је била на степеницама куће. Хранила је мачку. У последњем писму које сам добио од сестре, написала ми је да се наша мачка Верка омацила и да је добила осморо мачића. Пошто су јој то били први, отац је хтео да их подави у бурету које је стајало уз кућу и скупљало кишницу из олука, али му мајка није дала. Она није веровала у те глупости које су бабе причале увече уз ватру док су плеле чарапе.

„Па не би удавио сопсвено дете.”, рекла му је и он је одустао.

Капија је зашкрипала и мајка се окренула и видела ме, али ме очигледно није одмах препознала јер се мало и намрштила и ставила руку изнад очију, не би ли јој се тако мало вид изоштрио због сунца које је сијало право у двориште. Онда је испустила ону тацну и потрчала ка мени. Побро је стајао мало

даље. Његова кућа је била доле, низ улицу, код потока који је протицао кроз наше село. Застао је да види тај тренутак.

Како је мајка цикнула, видео сам и оца како је изашао из штале. Када смо одлазили, нисмо се растали баш у најбољим односима. Он је био љут на мене јер сам се тек био вратио из војске, а већ сам одлазио. Он је мислио како не треба да се пријављујем у полицију већ да би било потребније да останем ту у кући и да му помажем око послова, стоке и њиве. Мени то и није звучало привлачно, па сам се једнога јутра искрао и нашао са Побром на крају улице, одакле смо се отиснули у авантуру за коју нисмо ни сањали где ће нас све одвести.

Још и пре војске, Побро и ја смо размишљали да одемо из села. Нисмо се ми плашили живота на селу нити тешкога рада који тај живот носи. Међутим, знали само да тамо негде постоји читав један нови свет који смо хтели да упознамо. Један наш из села је био већ неколико година у полицији. Он је био припадник тих неких посебних јединица и увек, када би дошао кући на неколико дана, често бисмо га срели у локалном дућану који је уједно био и нешто као кафана. Ту би свратио да свима плати пипће и да се мало похвали својом униформом. Тад би уз љуту и пиво причао свима који су се ту затекли своје догодовштине. Сви су гледали у њега као у телевизор.

Неколико пута смо се Побро и ја затекли када је причао те своје приче и оне су нас на неки начин, могу слободно да кажем, опчиниле. Причао је како је био на неким ратиштима и како је бранио свој народ. Ми смо знали да је тамо негде рат и да се наш српски народ бори за свој опстанак. Како смо још увек били млади, а ни војску нисмо служили, што је био један од услова да би се пријавило у полицију, могли смо само да сањамо о свему томе што је наш комшија приповедао. Међутим, време је неумитно пролазило и ми полако стасасмо, прво за војску, а затим дође и тренутак када смо могли да остваримо своје снове.

Као и многи из наше генерације, он и ја смо одрастали уз дневник на коме смо могли да гледамо све оне страхоте

рата. Знали смо да се у овој последњој деценији века, који је био на измаку, историја понавља и да је српски народ опет на страшном искушењу. Знали смо и да је Србин пропатио у својој историји као нико на свету, знали смо за све оне страхоте из онога рата који је тада изгледао тако далеко, али су страхоте које су се тад догађале, без обзира на проток времена, остале и те како свеже и још увек болне.

Једнога дана, када се Побро враћао из града, а ишао је оцу купити неке лекове за стоку која је често побољевала, пролазећи поред моје капије, звизнуо је нашим знаком и ја се сјурих до потока где је било наше уобичајено место за виђање.

Он ме је већ чекао доле и чим сам стигао, показао ми је неке новине које је раширио.

„Побро, ово је то!”

„Шта је то Побро?”, тако смо звали и ословљавали један другог још од малих ногу.

Узех оне новине од њега и угледах оглас који је истицао како се отвара конкурс за припаднике специјалних јединица полиције. Е сад, ми смо знали за оне посебне јединице у којима је био онај наш комша, али за ове, нисмо никада ни чули. Доле је био и телефон на који су кандидати могли да се јаве и информишу се о свему. Погледасмо се и само климнусмо главама. То је то.

Мајка ме је загрлила и тако стегнула да сам умало остао без даха. Отац приђе, носећи оне виле јер је изашао из штале и пружи ми руку. Иако је био озбиљан, видео сам му по врховима бркова који су малкице заиграле да му је драго што ме види. Стао је да загледа моју униформу. Мајка рече да сам много смршао и да уђем у кућу, а да ће она одмах нешто спремити за јело. Све оно што ми је омиљено, тихо рече и оде ка кући.

Била је у праву. Смршао сам десетак килограма за тих четири месеца колико смо били на пријему и обуци, где смо провели вероватно најтеже тренутке у нашим животима.

Оно што ми нисмо знали када смо се пријавили на онај конкурс је да је то био конкурс за Специјалне јединице службе државне безбедности, *Црвене беретке*, о којима ми, као ни читава наша јавност, уосталом, нисмо ништа нити знали нити смо за њих икада чули. Служба је намерно камуфлирала тај конкурс у причу о специјалним јединицама полиције како не би офирала оно што кандидати треба да сазнају када се пријављују.

Побра и ја смо то дознали тек када смо стигли на неко прво тестирање. Тада су нам рекли за шта заправо конкуришемо. Ми смо само слегли раменима. Нама је било потпуно свеједно. Питали смо да ли је то исто полиција и када су нам рекли да јесте, ми смо пристали да потпишемо неке папире о чувању тајни и све што је ишло уз то. Тек касније смо сазнали да је Служба то радила јер су хтели да примају првенствено кандидате из самог грађанства, па да их онда они тешу онако како мисле да треба. Тако се десило Побри и мени. Не да су нас истесали него су нас убили у појам. Много година касније смо разумели зашто је било потребно да прво убију све у нама, па тек онда да нас изграде поново и као особе и као војнике. То нам је касније много пута спасило живот у многим ситуацијама у којима смо се нашли.

Све се то дешавало годину дана пре почетка рата на Косову, тако да смо најebали као жути, што би рекли у нашем селу. То време проведено на обуци, хтео сам што пре да заборавим и када сам на главу најзад ставио црвену беретку од мене није било срећнијег човека. Неколико година касније сам разумео како је мој отац тада већ боловао од рака плућа, али и да је био поносан на мене што сам служио баш у тој Јединици. Иако касније проказана од многих, та Јединица је остала уписана у легенду свих ратишта на којима је била, боравила и ратовала. Поготово на Косову и Метохији.

Седимо у кући и ћутимо. Мајка се мува око шпорета и спрема. Отац и ја седимо за столом и ћутимо. Обука је завршена, а ја знам да за двадесет дана морам да се вратим назад

на наставак обуке која је требала да траје још шест месеци. Ако је стари мислио да ћу сада да радим у граду, у полицијској станици, даба се био надао. Када сам му рекао да нам је база у градићу Кула, он није ни знао где се то налази, па сам морао да му објашњавам. Чуо је за Нови Сад, али даље од тога није могао да појми. Тамо је једном ишао на пољпоровредни сајам да купи сејалицу и неке прикључке за трактор. Кула је била ван његових географских поимања.

На неки начин, био је помало разочаран што и даље нећу бити ту да му помогнем око имања и свега осталог. Нисам знао шта да му кажем. Ја се не бих више враћао у село ни да ми плате. Себе више нисам видео као сељака иако се нисам стидео своје прошлости нити порекла, као ни мој Побра. Себе смо видели као ратнике чија је дужност да бране српски народ који је био угрожен од стране домаћих и страних непријатеља. Тако су нас научили током обуке. И ми смо били поносни на то што се од нас очекује. Не могу да кажем да су ми већ били убацили пелцер који је касније, са годинама које су дошле, свакако процветао, али смо се били озбиљно примили. Нисмо ми били ни за Слобу, ни за Јанка, а ни Марка. Нас је занимало само то да се нађемо на првој линији одбране у тим мрачним врменима која су се надвила над нашу земљу и народ. Није нас занимала ни цена коју смо требали да платимо изабравши тај пут и живот који је био од првога дана у торби коју је неко други носио на свом рамену.

Ми смо одабрали и то више нико није могао да измени. Тада нисмо могли ни да сањамо куда ће нас све то одвести.

2024. Пролог

Средоземно море

Кажу да срећа прати храбре. Можда је то тако, ко ће га знати, али ми смо је баш имали. Не знам да ли је било храбро што смо на онакав начин напустили Либију, али урадили смо и више него што је требало. За разлику од многих тамошњих који су се предали одмах по отпочињању борбених дејстава, ми смо се борили доста дуго, иако нисмо морали. То нити је била наша борба, нити наша земља. Наравно, жао ми је што је пуковник завршио на онакав начин, али опет се поновило оно старо правило – увек ће те издати твоји најближи.

Мада, ликови као што је био пуковник и не умиру баш у кревету у дубокој старости. Ред непријатеља који су га чekali био је предугачак. Било је само питање дана када ће му неки доакати и узети му меру, а да су му је узели – јесу. Пуковник није био ни за живота баш цвећкица. Тај је многе завио у црно и многе мајке су због њега носиле црнину. Како ће историја писати о њему, то тек треба да се види. Лично мислим да ће историја о њему бити много блажа него према онима који су допринели да заврши на начин на који је завршио. Ипак, не мислим да то њих много брине јер ти ликови немају ни образа нити срама. Они могу да наставе да живе са свим својим срањима која су направили да би подмирили личне интересе.

Када смо се отиснули ка пучини која се стапала са небом на далеком хоризонту, нико од нас није знао шта можемо очекивати. Дуго смо после седели на палуби рибарске броднице која је полако одмицала ка пучини. Свако у својим мислима, прмотавали смо како се поново извукосмо за длаку. Не знам шта би било са нама да није наишао онај авион, чији год да је био, и да није неутралисао онај ЗУС који нас је узео на нишан. Вероватно бисмо сада сви били храна

за рибе и не би нам се никада сазнало ни гробно место. Једноставно би се водили као нестали и нико више никада за нас не би ни чуо. Толико је конфузије било у Либији да се на погибију четворице страних плаћеника нико не би ни обзирао. Не дај боже да су нас којим случајем заробили, с обзиром на то да смо се водили да ратујемо на страни пуковника. За нас не би важила ни Женевска конвенција, а не би било ни милости. Завршили бисмо по кратком поступку и то ако би имали среће, јер ови овде су уживали да врше различна мучења, поготово над ликовима као што смо ми. Страни плаћеници, па још белци. Сувише је велика збрка била да би неко уопште и нас водио на бројном стању, а то би баш био бедак – да се тако заврши живот. Раскомадани на неком месту за које нико није ни чуо. То би било као да нисмо ни постојали на овој планети. По систему: где си био – нигде, шта си радио – ништа.

Осећања у мени су била помешана и док ме сасвим није прошао онај налет андреналина који вас обузме кад се нађете лице у лице са смрћу, био сам усхићен што смо се извукли на безбедно, не размишљајући шта ћемо и како даље. Гледајући преко палубе у пламен ЗУС-а који се све више смањивао док смо одмицали ка мрачној пучини у потпуну неизвесност, на неки начин сам се поздрављао са Либијом, у којој умало нисмо оставили кости. То би стварно био прави јад, с обзиром на то шта смо све Побра и ја прошли у ових последњих десетак година. Гледам само период вуцарања по беломе свету, не рачунајући време које смо провели у Јединици борећи се за сопствену замљу. Преживиш све оне ратове код куће и онда те убију неки козојебци који су до јуче чували и водали камиле по Либијској пустињи. Што би рекао Побра: „Како да изађем пред онога горе од блама?“ Што се мене тиче – доста је било, ово нам је била засигурно пензија и сада се требало скрасити негде. Новца смо имали довољно и у Србији се са том свотом могло сасвим лепо живети, али када би ме неко сада, после свих ових година питао, да ли је

све ово што смо прошли било вредно, ја бих му одговорио да јесте. Не толико због новца који смо успели да зарадимо, већ због осећања и авантуре у свему што смо радили и у чему смо учествовали, а није да нас није било у којекаквим срањима, од Венецуеле па све до Мексика, одакле смо побегли не могавши више да гледамо сва она зверства која су чињена од стране картела. Што је много – много је. И у овоме послу је постојала граница коју не бисмо требало прелазити. Побра и ја смо се увек држали те границе. Када човек пређе ту границу онда више и није човек и такав живот нам није требао. Увек смо се сећали речи нашега бившега команданта који је стално наглашавао да у рату, на првоме месту треба бити човек, па онда све остало.

У реалности то је јако тешко остварити. Поготово када ратујеш ван своје земље где ти други кроје судбину. Џаба је што си ти човек када су око тебе звери. Рат управо то чини од многих који у њему учествују, звери. Та нека моћ коју човек осети када се нађе у рату, многи не умеју да објасне, а још мање да је обуздају на прави начин. Тада долази до изражаја оно животно правило о два вука. Ако си читавога живота у себи хранио погрешнога вука, тај ће у рату изаћи на видело и радиће оно најгоре што може да ради. Чиниће зло и то зло ће бити многим ван рата тешко схватљиво, из простог разлога што многи и не разумеју шта је рат. Не разумеју да је рат управо чисто зло.

Сада се требало скрасити и полако навикнути на нормалан живот какав нисмо имали у последњих петнаест година када смо се као јако млади, Побра и ја, отиснули из нашега села у тај свет који до тада нисмо познавали. Тада је то и имало некога смисла. Оно, држава угрожена са свих страна, осетиш тај зов отаџбине која те преклиње да се одазовеш и даш свој допринос у одбрани исте. А када си млад, наравно, мислиш да се све маже на лебац. Не видиш да си био само топовско месо које су други злоупотребили зарад својих ситних и личних интереса. Међутим, ко то тада може да ти

објасни или да те увери да све и није баш тако као ми мислимо да јесте.

Наравно, сада после много година претурених преко леђа, на све те ствари гледаш на један другачији начин, али опет си некако поносан што си се тада одазвао. Кажу да нема веће части од служења отаџбини, поготово ако је та иста отаџбина угрожена као што је наша била.

Није била сигурно наша грешка што су политичари, а касније и наши надређени подбацили сјебајући све оно за шта смо се борили и због чега смо живели, спремни на сваку жртву. Тако то иде у младости. Мада, не могу да кажем ни да смо сада много стари. Мислим, по годинама и нисмо, али по километражи и неком животном искуству, далеко смо одмакли. Не знам шта би ми сада рекао мој отац да ме види овако згуреног на палуби рибарске броднице која граби ка далекој пучини у потпуну неизвесност. Он, који је читавога свога живота све радио по неком унапред одређеном плану, где је све било осигурано и досадно испланирано. Мислим да никада није ни отишао из села, осим неколико пута на неке пољопривредне сајмове по Србији и то сваких неколико година.

Са тим мислима смо се и обрели усред пучине када је ветар почео да дува и када је море постајало немирно. Сада се морало стићи негде...

Једино смо се уздали у то, да ћемо се некако на бродићу који смо пронашли на обали неког села, у које смо се завукли, како бисмо избегли да нас не дотуку, докопати неке обале, северно од места на коме смо се укрцали. Уосталом, није Средоземно море било океан па да се не може препловити и стићи на другу страну, релативно брзо и сигурно. Знао сам у глави конфигурацију Средоземнога мора. Нисмо имали тачну карту, али сам добро запамтио неке, ако их тако могу назвати, топониме, тј. где се која земља и острво налазе. Нама би највише одговарало када би се некако докопали острва Крит. Грчка нам је била по многим параметрима

пријатељска, ако не и братска земља и био сам сигуран да би нам тамо помогли да се пребацимо до Атине где бисмо се пријавили у нашу амбасаду како бисмо могли да објаснимо нашим људима ко смо и како смо се нашли у овој ситуацији. Чак и ако не бисмо могли да објаснимо, могао сам да назовем Горана, па да нас он некако извуче или нам помогне да стигнемо до сигурне територије. Имали смо доста могућности, али је било неопходно да изађемо на неко копно.

Можда и нисмо били у праву, али када нам се бродић на коме смо се налазили, покварио, односно остао без горива, почели смо да се бринемо да ово ипак неће бити баш тако једноставно путовање у које смо се отиснули. Тачно нам је недостајало оно гориво из канистера што смо морали да оставимо на обали док смо се повлачили наврат-нанос. Знао сам у тим тренуцима када сам викао да оставе гориво и да се извлаче и укрцавају на брод да ће нам оно недостајати, али тада је било битно извући живу главу. Гориво, иако важно, било је на другом месту.

Побру, њега наравно није било брига. Он је само причао како и није баш неки пливач и како не би било добро да се одлучимо за напуштање брода, због чега су га остали гледали онако испод ока. Мени је то било помало и смешно. Док сам га слушао како млати празну сламу нисам могао, а да на помислим како смо се у протеклих годину дана налазили у најопаснијем подручју на читавом свету и како смо успели, не само да преживимо, већ смо то подручје и напустили. И сада он млати о томе како не зна да плива. Међутим, то је био Побра, његови погледи на свет и на ситуације у којима се налазимо. Увек су биле много другачије него код осталих. Он је имао своје бриге које је бринуо, а осталима је препуштао остале проблеме да их решавају.

По мом мишљењу, ова пустиловина по Средоземном мору је само мали додаток ономе у чему смо учествовали свих ових месеци. Сада, док сам седео на палуби броду који се љуљашкао на таласима који су претили да постану

нешто много опаснији по нашу барку и размишљао како смо ипак имали среће, не знам да ли бих био устању све ово да поновим. Наш одлазак у Либију, под оним околностима, када је то и даље била једна од најпросперитетнијих држава у овом крају света, био је пун погодак да се заврши Побрина и моја дугогодишња каријера лутања, како по беломе свету тако и у учествовању у свим тим ратовима у последњој деценији за туђе интересе. Док је то било за нашу земљу и народ, моје емоције су биле много другачије, све док нас душмани не продаше и не прогласише за некакве ескадроне смрти, ма шта им то значило. Ту су ми сломили срце које ме је и натерало да се отиснем у бели свет.

Међутим, сада смо имали много већи проблем. Нисам много знао о морима и морепловству, али сам у једно био сигуран. Брод који нема погон и који се налази усред мора које постаје све узбурканије наговештава нешто што никако није добро и нешто што се углавном лоше заврши. Како је ово била сасвим обична рибарска бродница, на њој није било никакавог чамца за спашавање нити друге опреме, осим једног старог појаса који је висио са стране на прамцу. У једном тренутку сам чак био спреман да кажем свима како бисмо требали да се скинемо само у доњи део униформе без чизама, јер уколико би упали у воду са свом опремом која је и даље била на нама, потонули бисмо као камен бачен са палубе. Нећу да кажем да нас је паника почела хватати, али није било добро. До јутра смо имали још неколико сати, а море је постајало све узбурканије. Неки тмурни облаци су полако почели да се навлаче над, до тада ионако тамно небо, без звезда и месеца.

Док ми је мозак радио као никада до тада, пришао ми је Џони и пружио ми сателитски телефон. Погледао сам га упитно, а он ми је само одмахнуо главом, држећи пружен телефон у руци.

Пролог

Артиљерија је тутњала и гранате великог калибра, падале су свуда око куће у којој смо се налазили. Срећом, па је овде свака кућа имала подрум. Већ три дана се бијемо за ово село које је толико сјебано, да више није ни битно како се зове. Поред тога, што је овде све изгубљено, изгубило се и име села.

Пре два дана, били смо опкољени на овом истом положају који смо држали. Украјинци су налетели са једном четом тенкова Т-72 и још неким деловима других јединица, који су их пратили, и како смо били у лошијој позицији и нисмо могли да им парирамо у ватреној моћи, натерали су нас на ту такозвану очајничку борбу до последњег даха или човека. У овој причи је јебено то што у овом *Вајнеру* важи једна крилатица која каже да се *Вајнер* не повлачи, већ се бори до самог краја. Та прича има две стране: једну добру и наравно, ону лошу. Добра је та што те такво правило тера да се стварно трудиш у борби до максималних граница, а често и преко њих. Знаш да немаш неку другу могућност и онда се бориш, као да ти је то последња битка, што у суштини, на неки начин, и може да буде. Сви су максимално усредсређени на оно што се догађа око тебе и нема луфта за некакво лелемудање. Сваки корак се пажљиво планира, и све се извршава крајње брзо и прецизно. Мораш да преживиш.

У супротном, непријатељ те прегазу.

Са друге стране, ако и поред свег тог труда, који сви уложимо, дође до ситуације у којој нема излаза, онда мораш да видиш како ћеш да окончаш свој боравак на овом свету. Најбоље је да изабереш онај, у коме са собом повучеш што више оних који су на супротној страни. То је идеалан крај, мада има и оних много горих.

Нама се управо то дешавало у протеклих неколико дана, када смо били буквално одсечени од дела наших снага јер су се са оба крила украјинске снаге пробиле, и уништиле

неке од наших ефектива. Имали су велике губитке, али су истрајали у својој намери да нас отерају из овог села, које им је стајало на путу да остваре своје стратешке циљеве и за још мало се приближе Доњецку, из којег су били истерани на почетку овог сукоба. Само чудо, ако тако могу да кажем, нас је спасило да не будемо прегажени на овим позицијама које смо грчевито држали. Свако ко је могао да држи макар и пиштољ, или да оном једном руком, која му је остала, баца бомбе, борио се за голи живот...

Некада сам гледао ратне филмове у којима су се снимале веома сличне сцене, и увек сам то приписивао режисеровој машти, или повећаној потреби за додатном драматизацијом због потреба самог филма. Међутим, овде сам доживео све то, па још и много горе јер сада нисам седео испред биоскопског платна, већ сам био директан актер. Нисам могао да изађем када сам ја хтео јер је око мене грмело, као ни у једном филму, који сам до сада гледао.

Борбе које су вођене у претходних недељу дана, биле су нешто што ја нисам искусио и само моје дугогодишње искуство и смиреност, која са тим искуством долази, спасила ме да не одлепим. И не само мене, већ и моје из вода. Никада нешто такво нисам доживео, а могу да кажем да сам баш свашта и видео и осетио на својој кожи, током протеклих година, колико носим чизме. Ово је био нестваран доживљај, којег ћу се дуго сећати, уколико успем да преживим.

Сада сам скапирао шта значи када човек испадне из винкла, због константног бомбардовања. Тај звук ти после одређеног времена буквално протреса утробу. Без обзира колико си добро заклоњен, детонације те сустигну свуда, и добро те протресу. Најгоре су биле оне смене у рововима када је део нашег вода, ипак морао да изађе напоље и буде приправан, уколико Украјинци одлуче да изврше и неки напад, после престанка дејства њихове тешке артиљерије. И овде је стварно радила само тешка артиљерија. Ништа мање од калибра 120 милиметара није падало по нама, док смо се

склупчани стискали у рововима, надајући се да нека од тих силних граната неће пасти баш у онај ров, у коме смо били завучени. У неку руку смо и молили Бога да се ови одлуче на пешадијски напад јер би тако ово бесомучно бомбардовање стало и наши живци, који су били на ивици, би мало одморили од напетости и трзања на сваки звиждук гранате која је парала небо, падајући ка нама који смо доле у рововима беспомоћно чучали, надајући се да то није баш та.

Пошто смо били опкољени на нашим положајима, које смо претходно већ били освојили, наша артиљерија, која је тукла неколико сати без престанка, успела је да нам издејствује да направимо поново помак ка напред, односно ка мало бољим позицијама. У селу, за које смо се борили десет дана, није остала ниједна читава кућа. Мени је ово било толико фасцинантно, да сам неколико пута ухватио себе како бројим, не гранате које падају, већ плотуне који се испаљују један за другим. То се звало *Совјетском докџирином*. Тамо код нас су то звали *сјаљена земља*. Па и поред таквог преоравања терена пред нама, није се ништа могло померити све док ми чизмом не станемо на сваки метар терена, за који смо се борили. То је уосталом, било старо правило. Артиљерију су звали *краљицом рајша*, а пешадију *џринцезом*, што говори само по себи ко има какву улогу.

Џаба је било то што су наши испалили неколико шлепера граната, када смо ми на крају морали да одемо тамо, и проверимо да ли је истеран и последњи непријатељски војник; ако није, онда се све сводило на поновну борбу, на живот и смрт.

Сам терен је био јако незгодан, како за напад тако и за одбрану. Прво што је све било равно као тепсија. Ту и тамо би се уздигао понеки брежуљак надморске висине неколико десетина метара, и правило је важило да, онај ко држи такво узвишење, има и одређену предност. Неки пут смо се шалили да, ако би се попели и на шлем, били би у висинској предности. Ми смо се сада налазили у овом селу чије име више

није ни било важно јер је читаво село било толико разорено, да не знам ни да би вредело обнављати га икада више. Јефтиније би било довести неколико багера и све ове остатке поравнати и заборавити какви су се ужаси овде догодили. Када смо истерали украјинске снаге са ове позиције, то смо урадили онако како то једино и може, на препад који је био добро испланиран и у томе смо успели јер смо све добро испланирали.

Међутим, по заузимању њихових позиција које је требало задржати, појавио се проблем. Њихова артиљерија нас је толико тукла, да је просто било неиздрживо. Ту се и десило, да су нам уништили онај део наших снага које су биле на отвореном, у рововима на боковима села. И онда су тај моменат искористили и обухватили нас у клешта, опколивши нас са две чете оклопа који су уништавали сваког, ако би се само појавио у рову или позицији одакле би могао да се пружи отпор. Те тенкове је, наравно, пратила њихова пешадија. Једина предност коју смо имали, било је ово узвишење, на коме се и налазио део села које смо држали. И ту се опет умешала ратна срећа, ако то уопште и постоји. Током светог бомбардовања, све то што је падало, направило је такву штету, да је велики део терена, који је био испред, био буквално непроходан и за самог пешака, а камоли за тенкове и транспортере.

Негде сам читао да је то сјебало и Немце на Стаљинграду, који су толико разорили да није било више могуће кретати се улицама града, што је са друге стране било повољно за оне који су град бранили. И ево сада, они који желе да буду наследници тог пораженог *Вермахта*, праве исту грешку, додуше не у Стаљинграду, већ у овом малом, богу иза леђа, селу, што нам опет даје неку наду да можда и можемо да им се одупремо, иако су бројнији и ватрено надмоћнији.

Бар смо били на сигурном, да тенкови не могу да нам приђу, нити да заузму повољније положаје, да би нас тукли. Дакле, морали су да пошаљу своју пешадију, да покушају да

нас истерају из наших заклона. И ту је велику улогу одиграла наша артиљерија, која, исто као и њихова, није штедела на муницији и гранатирању, у прављењу баражне ватре, која је у највећој мери и спречавала њихове снаге да нас преплаве својом бројношћу. На тренутак сам помислио да смо се вратили у Други светски рат, толико је таласа напада било од стране њихове пешадије. Цеви на неким пушкомитраљезима су се буквално усијале и оружје се кварило услед великог ритма паљбе.

То је тако трајало три дана, када се ратна срећа изненада окренула и када су схватили да им се не исплати више гинути за ово безимено село. Повукли су се и наставили да нас туку артиљеријом и невероватном плотунском ватром, као да желе да нам се освете за то, што нису могли да се пробију кроз тих неколико преосталих, потпуно уништених кућа, које су се једва држале на оронулим зидовима. Наравно, губитке које су имали, нису могли да надоместе и то је било једино што се бројало.

Сећам се да смо тамо код нас, деведесетих, ми толико кубурили са муницијом да, када би уз знак подршке било испале неколико граната заредом из минобацача 120 милиметара, то је била паљба која је била уочена. Мислим да овде испале за један дан, колико смо ми испалили у читавом рату, током борби за Косово. Наравно и Русија и Украјина су биле огромне земље са, можда неисцрпним, залихама артиљеријске муниције па се то није могло поредити са нашим снагама, али та дејства су била веома задивљујућа, с обзиром на то колико се муниције испаливало. Оно што је мени било најфасцинантније је податак који сам уловио негде у лету, да овде троше резерве поједине муниције из шездесетих година прошлог века, и да ће им требати много времена да би начели оне резерве из седамдесетих.

Неколико граната је пало баш око наше куће, и читав подрум се тако затресао, да је неколико великих комада отпало са плафона.

„Комањдир, ови решили да нас овде затрпају и да онда само прођу преко нас”, добадио је Жења који је увек био оран за зајеванцију. Вратио се са одсуства јер је био пре два месеца рањен у акцији, у којој смо упали у заседу украјинских командоса, и једва смо успели да се извучемо. Само нас је чудо спасило од тоталног масакра.

„Жења, не баксузирај, него иди изађи и види да ли је неко од наших страдао горе на положајима”, пресекао је Володин, његов шеф тима, наставак зајеванције.

Жења је само одмахнуо главом, узео пушку, и поправивши шлем устрчао уз уске степенице које су водиле право напоље из подрума. Овде се нигде није ишло без шлема. Није било оног туристичког ратовања, какво се могло видети на филмовима, где су ликови који ратују везивали мараме око глава и глумили велике фаце. Овде, да смо могли некако да ставимо два шлема на главу, то би и урадили. Артиљерија је пљуштала са свих страна и шлем је главу чувао, али у буквалном смислу.

Наш вод је држао положаје око три куће и онда се постављао следећи вод, и тако дуж читавог батаљона, који је овде био ушанчен од почетка борби. Проблем је био што је наша чета била некако најистуренија и због те позиције, сада и скоро у потпуности опкољена. Положаје смо буквално отели од Украјинаца који су били кренули у општу офанзиву пре месец дана, али која није успела, и онда су се ушанчили на овим достигнутим положајима, све док нисмо добили наређење да их одавде потиснемо, и од тада трају борбе око преузимања овог села. Оно је имало као неки стратешки значај јер се овде укрштао пут преко кога је прелазила и пруга, које је водила даље ка Маријупољу из којег смо били одбачени, у нашој неуспешној офанзиви, пре три месеца.

Од тада се борбе воде око неколико стратешких насеља зарад успостављања линија за снабдевање, што је овде јако значајно с обзиром на бројност снага које се налазе на положајима и са једне и са друге стране. Материјална средства

која су стизала на обе стране, мерила су се у хиљадама тона на месечном нивоу, некада и на недељном; зависи од интензитета борби. Те неке првобитне замисли су нажалост пропале, а главна од њих је била да се успостави копнена веза са Кримом и да се њихове снаге одбаце толико, да више не могу да угрожавају територију Крима. Међутим, као што ја увек кажем, и друга страна се нешто пита.

Ови одавде су имали почетну замисао да истерају украјинску власт из две републике: Доњецке и Луганске, и као што рекох да се некако копном споје са Кримом, али како то већ бива у ратовима, не остварују се баш сви исцртани планови, тако да је сада била нека врста пат позиције. Русија се званично није мешала у овај рат, али је обимно помагала у материјално-техничким средствима и у тежем наоружању. Мада, реално гледајући, ове две републике су биле и најбогатије у читавој Украјини и то је био један од основних разлога што Украјина није хтела да их се одрекне по било коју цену. Са Кримом је било другачије. То је било једно стратешко место због позиције и поморских база, али овде у Донбасу су се правиле велике паре.

Мада, овај рат је и почео, пре свега због Крима. Већ се било некако знало да Украјинци само чекају миг са Запада, па да откажу боравак Руској црноморској флоти, која је читав свој век боравила на Криму, и у Севастопољу имала највећу поморску базу у читавом региону из које је контролисано, не само Црно море, већ и добар део Кавказа који је такође био стратешки важан за Русију. Руска страна је фактички само предупредила оно што би се неминовно десило, а што Руси нису смели никако да дозволе, а то је да се после њиховог одласка са Крима у Севастопољу стационира НАТО морнарица, како је било планирано.

Зато ме је помало и чудило што се сама Русија није много одлучније умешала и ово завршила у неколико потеза. Овако смо се само мрцварили. Али добро, ко зна шта се све мотало по главуцама оних горе буца и какве су све они акције

комбиновали око читаве ове приче. Било је одмах јасно да се овде ради о великој комбинаторици на много високим и стратешки важним нивоима, који нису били доступни мојој малој глави.

Сво људство за овај рат, давале су ове две републике. Наравно, било је ту много *иресвучених* руских војника који су управљали неким сложенијим борбеним системима, али они су остајали углавном у позадини иза првих борбених линија. Велику улогу су чинили и добровољци, који су као и ми били у неким другим формацијама. Једна од тих познатијих формација био је и батаљон Спарта, који ме је подсећао на Српску добровољачку гарду, којом је руководио покојни Аркан. Они су се овде заиста јако добро показали. На првом месту били су много мотивисани, и на неки начин су се борили исто као и ми: до последњег човека, али то и не треба да чуди јер су то све били људи са ових терена и борили су се за себе и будућност својих породица. Због тога им мотивације са те стране није мањкало нити недостајало.

Хтео сам да допуним муницију и у резервним оквири-ма, када је Жења стрчао доле.

„Комањдир, ови се спремају да нападну, доле низ улицу су виђени оклопни транспортери како довозе људство”, изверглао је у једном даху и појурио назад ка нашим положајима које смо овде држали.

Сви су га добро чули и није било потребе да издајем никакву команду. Свако је брзо навукао своју опрему и кренули смо на, унапред договорене, позиције. Иначе, ни овде се ништа није много променило у некој ратној тактици. Могли су да науче, барем мало боље да је код оваквих напада најважнија уиграност и усклађеност јер је од пада последње гранате већ прошло доста времена и више није било неког фактора изненађења.

Изгледа да је неке тамо, на украјинској страни баш много стало да нас истера одавде, само што је за то пропустио своју шансу у протеклим данима, када смо нас шачица

били потпуно опкољени и на ивици слома. Сада смо се поново спојили са батаљоном који се допунио и са многим домаћим снагама, које су исто тако биле одлучне да ово место не предају у руке Украјинцима, ни по коју цену, и сада смо ту где смо. Борба до самог краја. Добро, нисмо баш били у потпуности спојени, али знали смо да нисмо сами и да можемо да рачунамо на неку помоћ и од њих.

Имали смо чак и времена да се распоредимо по траншејама док смо у даљини, низ сеоску улицу зачули звуке оклопних транспортера који одговарају нашем БВП-у. Само што су ови њихови имали топове од 30 милиметара за разлику од наших, који су били 20 милиметара.

Како је већ одавно сваки сектор паљбе био подељен, није било потребе да сада то понављам. Само сам викнуо да нико не отвара ватру док не видимо како напредују ка нама. Мој вод је иначе држао најистуренији положај у селу, фактички смо били на самом улазу у село, и били смо мало уклињени, али нису могли да нас одсеку јер нам је са леве стране био водени канал, а са десне Побра са његовим, који су нам чували уједно и одступницу јер је то био једини правац којим смо могли да стратешки одступимо и променимо положаје, уколико до тога дође.

Највећи проблем је био што од самог почетка нисмо држали доњи део села, односно групицу кућа која је била одмах до саме кривине канала који је прелазио испред самог села и правио неку врсту полукруга око једног дела села. Ту су Украјинци поставили лаки понтонски мост преко којег су прелазиле њихове како оклопне трупе, тако и пешадија, које је изгледа било у неограниченом броју. Међутим, пошто је тај доњи положај био тактички јако неповољан, онда га нисмо ни запоседали јер не би могли никако да га одбранимо.

Свуда у рововима, у посебним проширењима налазила се резервна муниција, тако да смо били добро снабдевени и лако смо могли да вршимо допуну, што је било јако важно

с обзиром на интензитет паљбе која се овде одвијала при свакој борби. Мислио сам да Американци троше највише муниције од свих и да су они ти који расипају, али су ме последње борбе потпуно демантовале. Највећи расипници муниције су дефинитивно били Руси. Када је ово почело, био сам запањен колико се овде пуцало. То се мерило у десетинама хиљада испаљених граната без икаквог застоја. Додуше, ни друга страна није много заостајала, и они су засипали као да је свака граната за џабе и да морају да је испале па шта буде.

По ономе што сам ја научио за све ове године, за све оно што смо радили било је потребно сигурно педесет посто мање муниције од оне која је испаљена. Био је добар осећај бити толико подржан од стране артиљерије, али на крају када се ствари погледају изблиза, то и не даје толики учинак ако није синхронизовано са дејством трупа које наступају на самом терену.

Прва је долетела нечујно јер нисмо обрађали много пажњу на то, али када је пала лево од нас, знао сам да се друга страна нечему научила. Сада су нас гађали из минобацача 82 милиметра да би осигурали, да када крене њихова пешадија немају губитака од великих калибара који су тукли до малопре. Како смо знали да је ова прва била она наводећа, односно контролна, чекали смо да сада уследи неколико плотуна и да ће падати по нама као киша. Ровови нису били копани у равној линији већ у цик-цак, тако да није било опасности да једна граната, која упадне у ров, направи неку већу штету. Сео сам на земљу и прибио сам се уз влажну страну рова, ишчекујући да први плотун падне по нама.

Иако сам знао да није баш велика вероватноћа да нека граната упадне у ров који је широк шездесетак сантиметара, ипак сам затворио очи и сав се стегнуо док сам слушао оно познато звиждање гранате која пара ваздух док пада ка тлу. Иако минобацачке гранате од 82 милиметра нису неки велики калибар, код пешадије могу да нанесу велику штету и оне служе да би се, овако као што смо ми сада набили

главе у ровове, противник држао у заклону док се непријатељска пешадија спрема да нападне. То смо сви ми знали и чим су прве гранате пале, одмах смо знали да ли смо директно угрожени или не. Поискакали смо на грудобране, таман да видимо како три оклопна транспортера крећу из правца две куће које нису биле под нашом контролом, а које су се налазиле на самом улазу у село, на неких стотињак метара од наших положаја. Док су се кретали ка нама, у разбацаној колони, отворили су ватру из својих тридесетомилиметарских топова ка нама. Морали смо поново да се забијемо доле у заклон јер је ова муниција, којом су нас гађали, била високораспрскавајућа и могла је да нанесе доста штете.

Иако сада нису више могли да нас ухвате у клешта, као пре неколико дана када су нас готово истребили, ипак су нам били јако близу на овом крилу и морали смо добро да водимо рачуна, да им не дозволимо да нам приђу преблизу.

Дуж тога пута нисмо постављали противтенковске мине из два разлога. Први је био тај што баш и нисмо могли да изађемо на тај део терена и да то безбедно обавимо, с обзиром на то да су ту на том делу они држали своје позиције, и свако ко би сишао на тај део пута био би лака мета. Други разлог је био тај што смо рачунали да ћемо наше позиције померити даље напред, и да би оне само ометале нашу технику док напредује и пружа нам подршку, али сада док су они надирали ка нама, питао сам се да ли је та одлука била исправна. Иначе, овде у рову је био наш пети тим који је и служио, између осталог, за подршку осталим тимовима. Имали су у свом саставу три РПГ-а, различитих модела до седмице па до двадесет двојке. Мени се лично највише свиђала стара добра седмица јер је била некако најубојитија. Много пута се до сада доказала, а и могла је да се допуњује онолико пута колико је неко био вољан да из ње пуца, и због тога сам и наредио да се ту у проширењу за руковаоца са РПГ-ом остави и највише граната за РПГ-7.

Нисам морао ни да гледам, знао сам да је мали Миша ту унутра и да само чека шансу да вирне из рова и да онда

опали из свога бацача са којим је био непогрешив. Међутим, ови што су нападали, мало су променили технику и сада је пешадија седела унутар транспортера који је бљувао ватру не дајући тако шансу нашим ерпегејцима да наскоче на грудобран и опале из својих бацача. Оног првог су пратила друга два транспортера и то у некој чудној формацији, колико сам могао да видим на свом огледалцу, које сам везао на један прут који је вирио из траншеје и помоћу којег сам могао безбедно да пратим шта се дешава испред нашег рова, а да не будем убијен или погођен.

Ово је додуше била она стара фора, али је давала резултате. Јебо двадесет и први век када мораш да се сналазиш помоћу штапа и канапа, али у буквалном смислу јер је оно огледалце и било везано танким канапом за онај штап. Морали смо нешто под хитно да урадимо јер ће се ускоро они транспортери наћи преблизу и онда нећемо моћи ништа да учинимо и у неком случају, ако су довољно луцидни они што их возе, могли би и да их натерају право на наше траншеје и онда би била борба прса у прса, али у буквалном смислу. То нисам смео да дозволим. Дозволити им да приђу толико близу, значило би пораз јер када непријатељ упадне у твој ров који браниш, то значи да си поражен.

Викнуо сам овим из првог тима, који су били око мене да побацају димне бомбе по улици, да би мало заклонили наш ров и да би збунили противника јер сам знао да ће морати да успоре своје напредовање, ако не буду јасно видели терен испред себе. Када је то било одрађено, вирнуо сам и видео како бели дим плеше по нашим положајима и ваља се ка путу. Бела измаглица се сада распршила и направила солидну димну завесу која нас је заклањала довољно, да можемо мало да предахнемо, али нисмо смели много да чекамо јер ће се дим разићи и онда ћемо бити на истом као малопре. Морало се деловати брзо и убитачно.

Миша, узми двојицу и иди ниже низ ров и када ти се укаже њрилика њродај да њододиш онај друи њрансиорџер. Јеси

ли разумео? Не њрви, нејо онај друји, на брзину сам му викнуо.

Он је само извирио из оног удубљења у рову и гледао ме је неколико тренутака оном својом блентавом фацом, а онда је климнуо главом изашавши из свога удубљења и носећи у руци већ напуњен РПГ. За њим су ишла и друга двојица носећи своје бацаче, и двојица са додатним гранатама су их пратили. Када је прошао поред мене, Миша се само искезио као да ми каже да је то завршена ствар. Видео сам му у очима оно адреналинско лудило које човека ухвати у оваквим ситуацијама. Био ми је симпатичан са тим својим клемпавим ушима на које је био поносан.

Они транспортери су и даље гађали, али то више није било то. Вероватно су они у својим нишанима задржали исти циљ, али како су и даље напредовали, тај циљ им се мењао, само што они од дима више нису могли да га коригују. Како није било ни дашка ветра на нашу срећу, онај дим се полако ваљао ка њима, уздижући се лагано увис, што је нама савршено одговарало јер смо били на мало вишим позицијама од њих доле на путу којим су се кретали. То ће добро доћи Миши када буде гађао са својих нових позиција. Нисам тражио артиљеријску подршку, зато што за тим није било сврхе. Док би они опалили и кориговали ватру, циљеви би се већ померили напред, а како за сада није било пешадије, која је била унутар транспортера, артиљерија би само направила још већу стрку од ове која се тренутно дешава. Више сам волео овако да имам бољи преглед ситуације. Да не говорим о томе да би сигурно прва опаљења била непрецизна и да би можда неколико пало и по нашим позицијама. Већ се дешавало раније, тако да није било вредно ризика. Не би много добили и само би изгубили на времену и док би се са артиљерцима наштеловали ефекат би био пропуштен.

Гледао сам у правцу рова према којем је Миша отишао и чекао да он затражи подршку за себе и оне своје, и када ме је позвао, наредио сам да се опали из свега што имамо по

оном првом транспортеру, да би му скренули пажњу. То смо и урадили и то је одмах дало резултате. Онај први транспортер је усмерио сву своју паљбу ка нашим позицијама, док смо ми тукли по њему и гледали како наши меци добују по оклопу који нису могли да пробуше. Сигурно је оном што вози унутра била права какофонија звукова који су споља добовали по оклопу транспортера, а он се унутра задовољно смешкао јер му не можемо ништа.

То је дало Миши и његовим простора, и угледао сам њих тројицу како наскачу на удаљени део рововског грудобрана и испаљују, готово истовремено, гранате из својих бацача. Да ме нису послушали, видео сам одмах јер су истовремено гађали сва три транспортера и погодили су два, први и последњи, док је онај други остао усамљен у сендвичу ватре и дима, који су куљали из она два претходно погођена. Како је паљба стала, извирили смо мало слободније из рова и посматрали како се из оног првог транспортера извлачи неколико пешадинаца који су били у пламену. Одвратна смрт и због тога нисам никада волео те оклопе јер не знаш када те погоде. Само се претвориш у живу буктињу, која вришти и ваља се по земљи, покушавајући да се угаси. Чак и да преживиш којим случајем, остајеш реш печен за читав живот и личиш на наказу која троши живот и ваздух на земљи. Нека хвала, али ћу радије бити и даље прашинар.

Пошто ништа нисмо могли да урадимо, само смо тако посматрали док се тела у пламену нису умирила на земљи.

Онај други транспортер је покушао да изманеврише и некако се пробије уском улицом између она два и врати се уназад, али је био блокиран и спреда и отпозади.

Миша, јави се позвао сам преко везе.

„Слуша Миша.”

Ако можете, појојите онај други оклоп што покушава да се извуче. Било би добро, али немојте много да се излажете ризику, нисам хтео да их форсирам јер су већ урадили довољно.

„Ево управо то сада договарамо. Гледај, сада иде.”

Прекинуо је везу и сада смо сви ми гледали вирећи из рова шта ће се десити. Они су тамо са њихових позиција имали бољи преглед него ми одавде па су онда на основу тога и донели неке одлуке.

И онда сам га видео како је наскочио на грудобран рова са РПГ-ом на рамену. Кратко је нишанио и опалио. Видео сам бели дим и онда је Миша нестао са видика у пламену ватре и гејзира земље који се дигао. Још сам стајао отворених уста, запањен оним што сам видео, покушавајући да схватим шта се то управо догодило, када ме је неко мунуо у панцир и показао на улицу испод нас. Видео сам како се из оне задимљене измаглице појављује један тенк Т-72, са упереном цевком ка нама.